

УДК 338.439

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2022-3-8>

Чуб А.В.

докторант

*Міжнародного науково-технічного університету
імені академіка Юрія Бугая*ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6900-4865>

Chub Anton

докторант

*International University of Science and Technology
named after Academician Yuri Bugay*

КЛЮЧОВІ ПРІОРИТЕТИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ АПК УКРАЇНИ

KEY PRIORITIES OF THE DEVELOPMENT STRATEGY OF UKRAINE'S AGRICULTURE

АНОТАЦІЯ

Проаналізовано сучасний стан АПК України, який, без перебільшення, посідає ключове місце на світовому аграрному ринку. Але незважаючи на певні успіхи, аграрна галузь вимагає проведення реформ, тому як нині в агробізнесі України спостерігається тенденція до укрупнення структур та формування агрохолдингів, які поглинають невеликі фермерські господарства. Підкреслено, що низький рівень інноваційної діяльності підприємств АПК в Україні склався не лише через недостатню державну фінансову підтримку, а також і через нестачу кваліфікованих спеціалістів, відсутності досвіду ведення інноваційно-інвестиційної діяльності, відставання рівня техніко-технологічної бази тощо. Зауважено, що відсутність нових підходів щодо ведення інноваційно-інвестиційної діяльності, орієнтованої виробництва висококонкурентної продукції АПК та впровадження інноваційного обладнання, технологій або модернізованих засобів призводить до невиконання планів щодо розвитку АПК в Україні. Визначено головні чинники впливу на розвиток АПК та запропоновано комплекс заходів організаційного та економічного характеру, що реалізуються на основі концепції і забезпечує ефективне функціонування АПК. Сформульовано основні цілі Комплексної стратегії розвитку АПК України та запропонована концепція, яка є поетапним алгоритмом, а реалізація запропонованих напрямів забезпечить створення умов для привабливості трудової діяльності в АПК, сільгосподаровиробників новими технологіями, техніків, підвищить рівень використання земельних, трудових ресурсів, основних та оборотних засобів, забезпечить прискорений доступ сільськогосподарських організацій до наукових розробок, рекомендацій науково-дослідних установ за рахунок взаємозв'язку виробництва, науки, освіти та бізнесу, підвищить конкурентоспроможність продукції на основі зниження втрат, собівартості, забезпечення інновацій. П'ять інструментів, які було запропоновано мають за мету, що кожна країна і регіон, кожна міська агломерація і населення збільшують доходи, знижують бізнес-ризик і підвищують зайнятість, а кожен з п'яти інструментів буде сприяти розвитку АПК в Україні та сприяти процесу залучення інвестицій в агробізнес, підвищувати конкурентоспроможність агробізнесу та агропромислового комплексу, підвищувати продовольчу безпеку.

Ключові слова: агропромисловий сектор, інновації, стратегія, стратегія розвитку, інноваційно-інвестиційна діяльність, інкубатор агробізнесу, агропромислова особлива економічна зона, агропромисловий парк, агропромисловий кластер, агрокоридор.

ANNOTATION

The current state of the agricultural industry of Ukraine, which, without exaggeration, occupies a key place in the world agricultural market, is analyzed. But despite certain successes, the agrarian industry requires reforms, which is why there is currently a ten-

dency in Ukrainian agribusiness to consolidate structures and form agroholdings that absorb small farms. It is emphasized that the low level of innovative activity of agro-industrial complex enterprises in Ukraine is not only due to insufficient state financial support, but also due to the lack of qualified specialists, lack of experience in conducting innovation and investment activities, lagging behind the level of the technical and technological base, etc. It was noted that the lack of new approaches to conducting innovative investment activities, targeted production of highly competitive agricultural products and the introduction of innovative equipment, technologies or modernized means leads to the failure to implement plans for the development of the agricultural industry in Ukraine. The main influencing factors on the development of the agro-industrial complex were identified and a set of measures of an organizational and economic nature were proposed, which are implemented on the basis of the concept and ensure the effective functioning of the agro-industrial complex. The main goals of the Comprehensive Strategy for the Development of the Agricultural Industry of Ukraine have been formulated and the proposed concept, which is a step-by-step algorithm, and the implementation of the proposed directions will ensure the creation of conditions for the attractiveness of labor in the agricultural industry, agricultural producers with new technologies, technicians, will increase the level of use of land, labor resources, fixed and circulating assets, will ensure accelerated access of agricultural organizations to scientific developments, recommendations of scientific research institutions due to the interconnection of production, science, education and business, will increase the competitiveness of products on the basis of reducing losses, cost, and ensuring innovation. The five instruments that were proposed have the goal that each country and region, each urban agglomeration and population will increase incomes, reduce business risks and increase employment, and each of the five instruments will contribute to the development of agro-industrial complex in Ukraine and facilitate the process attract investments in agribusiness, increase the competitiveness of agribusiness and the agro-industrial complex, increase food security.

Key words: agro-industrial sector, innovation, strategy, development strategy, innovation and investment activity, agribusiness incubator, agro-industrial special economic zone, agro-industrial park, agro-industrial cluster, agro-corridor.

Постановка проблеми. Дослідивши розвиток АПК, а саме галузь харчової промисловості в Україні, можна констатувати, що існує певний потенціал для розвитку галузі, який не тільки неефективно використовується, а й знищується, тому спроба адаптувати систему держрегулювання країни до вимог провідних країн світу без кардинальних змін щодо організа-

ційної структури призводить до дискримінації реформ та поглиблення кризи. Тому, як процеси неефективної деіндустріалізації перетворили країну на сировинний придаток для інших країн. Як висновок – державна політика країни повинна бути спрямована на сприяння розвитку АПК, а саме виробництво товару з високою доданою вартістю (високотехнологічний та інноваційний продукт). Також, неможливо підвищити ефективність розвитку галузі АПК без державної координації, зокрема – фінансової підтримки, яка надає можливість подолати основні проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку АПК України досліджено у роботах таких українських учених, як Геєць В., Осташко Т., Шинкарук Л. [1], Бородіна О., Гуроров А. [2], Гальцова О. [25], та ін. Аналіз питань щодо сучасних аспектів стратегії управління АПК проведено у наукових публікаціях Халатур С. [3], Мельника О. [4] та ін. Проблеми та питання щодо аграрних реформ та трансформації аграрного права висвітлені в роботах Баланівського М. [5], Ермоленка В., Тарасенка В. [6] та інших. Проведені дослідження вчених мають суттєве теоретичне та практичне значення, проте в сучасних умовах вони є недостатньо опрацьованими або мають за необхідне внесення коректив з погляду до мінливих умов та кризових явищ.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз сучасного стану АПК України, визначення чинників впливу на розвиток АПК, а також розроблення пропозицій щодо ключових пріоритетів стратегії розвитку галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. За результатами 2021 року агросектор залишився однією з ключових галузей у зовнішньоекономічній діяльності [7; 8]. За даними Інституту аграрної економіки, «у січні-листопаді 2021 року український агроекспорт склав 24,4 млрд. дол., що на 10% більше, ніж за весь 2020 рік. Ключові покупці української продукції – Китай (частка в агроекспорті – 15,1%), Індія (6,6%), Нідерланди (6,5%), Єгипет (5,7%), Туреччина (4,5%), Польща (3,7%)» [9–10]. Як повідомляє і Державна митна служба, «експорт зернових за неповні 12 місяців 2021 року порівняно з 2020-м зріс на 14%. Жирів та олій – на 5,5%, м'яса та м'ясних субпродуктів – на 17%. І лише молока, молочних продуктів та яєць – скоротився на 23%. Якщо порівнювати з 2019 роком, то результати плюс-мінус ті самі. Падіння поставок простежується тільки за насінням олійним та молоком» [9; 11].

За висновками комерційного директора компанії POSEIDON TRADEWAVES Бугери К. «Україна, без перебільшення, посідає ключове місце на світовому аграрному ринку. Як що порівнювати економічні показники з 1990 роком, коли в УРСР сільське господарство було на піку, то цифри сьогодні вражають. Валові збори зернових збільшилися, врожайність основних куль-

тур зросла майже вдвічі, з олійних культур, крім соняшника, популярними стали ріпак і соя (виробництво зросло в 20–30 разів). За ці роки наші агропідприємства ґрунтовно інтегрувалися у світову економіку. І хоча більшість аграрних холдингів зосереджена в Австралії, Китаї, США, Росії та Латинській Америці, але в Європі ми – безперечний лідер. З кожним днем українські компанії стають більшими. Крім великого аграрного бізнесу, сьогодні в Україні успішно працює достатня кількість господарств (площею до 40 тис. га), трейдерських, логістичних, експедиторських, страхових і брокерських компаній у цій сфері. Відбувається дефрагментація бізнесу як у світі, так і в Україні – вплив транснаціональних корпорацій зменшується, з'являються невеликі компанії, які, за рахунок своєї гнучкості, стають більш конкурентоспроможними.

Відбувається це за рахунок того, що доступ до важливої інформації (контрагенти, ціни, фрахт) є в усіх, але головним залишається одне – правильно нею скористатися. Сильні сторони, які сьогодні важливі – це: швидкість реакції, відкритість новому, діджиталізація. Волатильність останніх сезонів показала, що змінився навіть фундаментальний підхід до планування бізнесу: раніше це було 5 років, 1 рік, а зараз для кожного бізнесу і ситуації – це поняття індивідуальне, у когось це навіть 3-4 місяці. На сьогодні дрібні і середні трейдери можуть успішно торгувати у всьому світі, на різних базисах, у тому числі і робити CIF поставки в пункт призначення» [8; 12–13].

«Незважаючи на певні успіхи, аграрна галузь вимагає проведення реформ, а щодо оцінки ризиків, то нині в агробізнесі України спостерігається тенденція до укрупнення структур та формування агрохолдингів, які поглинають невеликі фермерські господарства. Агрохолдинги вважаються найбільш привабливою моделлю для розвитку сільського господарства, але вони мають негативні наслідки тому, що агрохолдинги автоматизують процеси, а це – скорочення робочих місць у майбутньому. Великі компанії перетворюють сільське господарство України на агробізнес. Мета сільського господарства – забезпечувати населення безпечними продуктами харчування, робочими місцями, зберігати та примножувати родючість ґрунтів, але мета в агробізнесі – отримання прибутку, тому більшість агрохолдингів не несе соціальної відповідальності, наприклад, за порушення сівозмін, виробництво ГМ-культур, скорочення нерентабельних ділянок виробництва тощо» [14]. Саме тому вирішення цієї проблеми на рівні держави вимагає чітко усвідомлення щодо вибору та розробки відповідної стратегії.

Щодо до інноваційного розвитку, то низький рівень інноваційної діяльності підприємств АПК в Україні склався не лише через недостатню державну фінансову підтримку, а також і через нестачу кваліфікованих спеціалістів, відсутнос-

ті досвіду ведення інноваційно-інвестиційної діяльності, відставання рівня техніко-технологічної бази тощо. Відсутність нових підходів щодо ведення інноваційно-інвестиційної діяльності, орієнтованої виробництва висококонкурентної продукції АПК та впровадження інноваційного обладнання, технологій або модернізованих засобів призводить до невиконання планів щодо розвитку АПК в Україні. Виклики, які сьогодні стоять перед Україною, починаючи від деіндустріалізації, загрози перетворення у державу з сировинною економікою, закінчуючи такими величезними проблемами, як трудова міграція, демографічні кризові явища, тощо, вимагають чітких, злагоджених і науково обґрунтованих кроків для їх подолання. Частка витрат на виконання наукових досліджень і розробок з 2010 року скоротилася з 0,75% до 0,41% у 2020 році. Вчені НААН працюють над науковим забезпеченням розвитку АПК України і мають наукові надбання, які потрібно впроваджувати у виробництво. Але для реалізації потенціалу потрібно розвивати матеріально-технічну базу, створювати нові робочі місця, працювати над створенням переробних підприємств, щоб продавати продукцію з високою доданою вартістю. Використати такі можливості допоможе тільки співпраця науковців з професійними, громадськими організаціями, асоціаціями.

Не можна допускати, щоб значна частина валютних надходжень від експорту спрямовувалася на импорт продукції, яка необхідна для забезпечення агроциклу – нафтопродукти, добрива, засоби захисту рослин, сільгосптехніка» [15]. Частка обсягу реалізованої інноваційної продукції (товарів, послуг) у загальному обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг) промислових підприємств скоротилася з 9,4% у 2000 році до 1,9% у 2020 році і це є негативним фактором розвитку промисловості відносно інноваційності.

«Україна є світовим лідером з експорту продуктів сільського господарства: у 2021 році вона була найбільшим у світі постачальником олії, другим у світі постачальником зерна та четвертим у світі постачальником кукурудзи. Саме міцність, технологічність, іноваційність та загальний потенціал цього сектору є базою його привабливості» [16]. Кількість інноваційно-активних підприємств в Україні постійно скорочується, наприклад у 2016–2018 роках їх кількість складала 8173 одиниці, то вже у 2018–2020 роках їх кількість складала тільки 2281 одиниці. Тільки кількість інноваційно-активних підприємств з виробництва харчових продуктів за 2016–2020 скоротилося з 708 одиниць до 275 одиниць. Це говорить і підтверджує той факт, що Україна виробляє товар / продукт з низьким рівнем інноваційності, і це дуже прикро. Тобто підприємства України не в змозі забезпечити себе вкрай необхідними коштами для розвитку і втілення інновацій.

На сьогодні урядом України розроблено «План відновлення України у період

2022–2032 років», який включає низку проєктів у галузі АПК, реалізація яких вимагатиме інвестиції в розмірі не менше 37 млрд.дол. На «Проєкт розвитку переробки в агросекторі згідно з принципами Green Deal» планується витратити 10,2 млрд.дол. Планується також залучення 4 млрд.дол. інвестицій на будівництво системи іригації на загальній площі 1 млн. га, 7,7 млрд. дол. на нарощування виробництва сільськогосподарської продукції з високою додатковою вартістю, 1,6 млрд. дол. – на рекультивуацію пошкоджених війною земель, 5,5 млрд.дол. – на нарощування виробництва продукції тваринництва та 1 млрд.дол. – у сприяння переходу українського АПК до «зеленого» розвитку. Згідно з документом, планується залучення до 2032 року 6,5 млрд.дол. для відновлення після війни 10,5 тис. українських агропідприємств. План відновлення України уточнює, що головними проблемами українського АПК є низький рівень переробки сільгосппродукції, генерація агросектором незначних обсягів додаткової вартості та залежність країни від «габаритного імпорту» [17].

Відтак проблема фінансової підтримки інноваційно-інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання АПК України багатофакторна і складна як у стратегічному, так і в оперативному виконанні. А недооцінка ролі фінансової підтримки інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств АПК зумовлює практичну відсутність значних інноваційних проєктів [18].

Запропонована концепція є поетапним алгоритмом, а реалізація запропонованих напрямів забезпечить створення умов для привабливості трудової діяльності в АПК, сільгосптоваровиробників новими технологіями, техніків, підвищить рівень використання земельних, трудових ресурсів, основних та оборотних засобів, забезпечить прискорений доступ сільськогосподарських організацій до наукових розробок, рекомендацій науково-дослідних установ за рахунок взаємозв'язку виробництва, науки, освіти та бізнесу, підвищить конкурентоспроможність продукції на основі зниження втрат, собівартості, забезпечення інновацій. Запропонована нами концепція управління АПК на інноваційній основі наведено (рис. 1).

Розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності підприємствами АПК в умовах кризи є однією зі стратегічних завдань у забезпеченні продовольчої безпеки, соціально-економічного розвитку національної та регіональної економіки, підвищення конкурентних переваг аграрного виробництва та України в цілому. На сьогодні, нарощування темпів зростання інноваційно-інвестиційної діяльності за рахунок тільки власних джерел підприємствами АПК не відбувається [18].

Розглянемо особливості інструментів стимулювання інвестицій в агропромисловий комплекс (табл. 1).

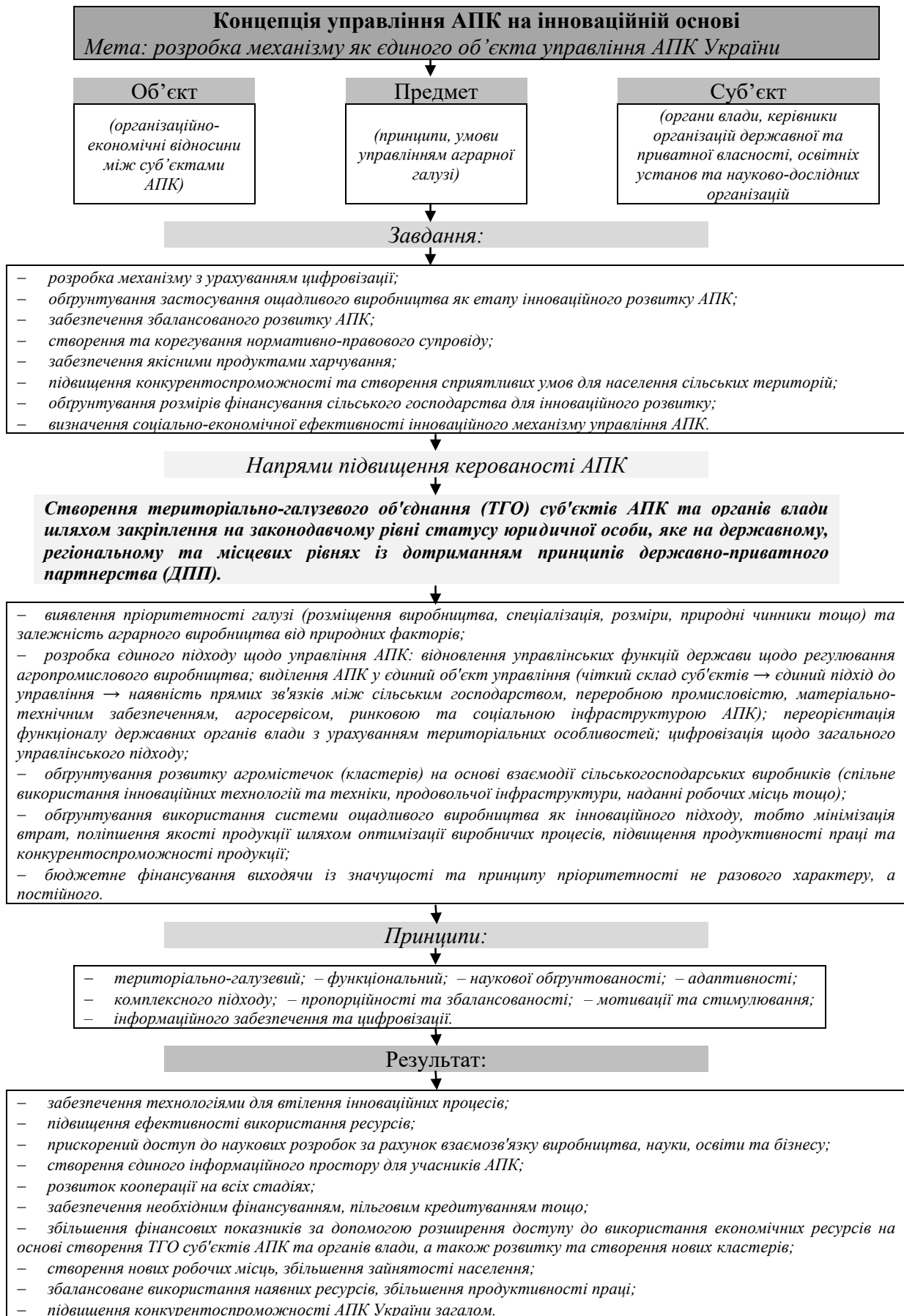

Рис. 1. Концепція управління АПК України на інноваційній основі

Джерело: розроблено автором

Таблиця 1

Основні особливості інструментів стимулювання інвестицій в АПК

Інструмент	Мета	Географія охоплення
Агрокоридор	Комплексне планування заходів у галузі інфраструктури та агробізнесу	регіональні, національні або наднаціональні; лінійні агломерації, що охоплюють сотні або тисячі кілометрів.
Агропромисловий кластер	Мережеві зв'язки	регіональна або провінційна агломерація; від 100 до 1000 га.
Агропромисловий парк	Додана вартість за рахунок переробки та інновацій	міський (доступна відстань); кілька га.
Агропромислова особлива економічна зона	Стимулювання експорту та ПІІ	міський (можливо, поруч з портовим районом, якщо це зона заохочення експорту); кілька га.
Інкубатор агробізнесу	Розвиток підприємництва	міський; кілька сотень квадратних метрів

Примітка: масштаб інвестицій варіюється від декількох мільйонів доларів для інкубаторів до мільярдів доларів для агрокоридорів; стимулювання інвестицій відбувається на двох рівнях – у залученні інвесторів у фактичні об'єкти інструменту і у залученні орендарів або інвесторів-резидентів.

Джерело: сформовано автором за даними [19]

З таблиці можна побачити, що *агрокоридори* є частиною більш широкої категорії економічних коридорів. Створення економічних коридорів – це Програми розвитку, які сприяють розвитку перспективних секторів економіки на території шляхом полегшення доступу до ринків, ресурсів і послуг, а також використання ефекту масштабу на фізичній основі транспортної інфраструктури. Населення та економічна діяльність, як правило, концентруються вздовж транспортних коридорів, користуючись перевагами скорочення транспортних витрат і часу в дорозі, специфічних географічних особливостей і активів, а також близькості до районів сільськогосподарського виробництва.

Згідно із звітом ФАО, «економічні «агрокоридори» можуть бути стратегічним інструментом для залучення приватного капіталу та великомасштабних інвестицій у проекти, які приносять користь дрібним фермерам і підвищують продовольчу безпеку в країнах з нижчим рівнем доходу. Ці коридори є програмами розвитку, які сприяють розвитку перспективних економічних секторів, зокрема сільського господарства в країнах, що розвиваються, на території, з'єднаної транспортними лініями, такими як автомагістралі, залізниці, порти чи канали. Силою цього підходу є його інтеграція інвестицій, основ політики та місцевих інституцій» [20]. «Ідея полягає не в тому, щоб просто винаходити все з нуля, а в тому, щоб розвивати те, що вже відбувається. Агрокоридори, в принципі, дають політикам основу, за допомогою якої вони можуть допомагати як споживачам, так і фермерам; фермерам надається кращий доступ до ринків і кредитів, а інвесторам пропонуються можливості постачання для зв'язку з цими виробниками» [21]. Одними із найкрупніших гравців АПК України сьогодні, які дають леву частину ВВП країни (40% експорту) – це агрохолдинги, які активно впроваджують нововведення та залучають інвестиції, які допомагають підвищити ефективність виробництва та

збільшити прибуток. До найбільших агрохолдингів України відносять такі, як Нібулон, Миронівський Хлібопродукт, УкрЛандФармінг, Кернел, Сварог Вест Груп, Астарта та інші [22].

Програма або ініціатива розвитку агрокоридорів сприяє розвитку сільського господарства та агробізнесу при створенні товару з високою доданою вартістю на територіях, пов'язаних транспортними зв'язками, такими як автомобільні, залізничні, водні шляхи, порти або канали. Агрокорпоратори пов'язують стратегії розвитку, які пов'язані з продовольством, сільським господарством та АПК, з більш широкими перспективами розвитку інфраструктури, логістики та процедур торгівлі. На наш погляд розвиток, на сьогодні, саме агрокоридорів в Україні має великий потенціал для використання державно-приватного партнерства (ДПП) та сприяння розвитку інклюзивного агробізнесу та сприятиме економічному зростанню країни.

Ефективність економічних коридорів залежить також від "м'яких" (або неінфраструктурних) компонентів, які доповнюють і просувають інфраструктурні заходи, наприклад, шляхом розвитку інститутів підтримки та нарощування потенціалу ключових зацікавлених сторін. М'які заходи включають, серед іншого, заохочення і розробку політики, нормативних актів і законодавчих рамок, що сприяють створенню конкурентного ділового середовища; поліпшення і поширення послуг з розвитку бізнесу; спрощення процедур торгівлі; ініціативи, що сприяють регіональній інтеграції; трудові ресурси та інші ініціативи з розвитку людського капіталу; і організаційне зміцнення.

Основні принципи задля успішного розвитку агрокоридорів а також для залучення інвестицій – це: участь приватного сектора; допомога у фінансуванні державного сектора; успішна стратегія заохочення інвестицій у територіальний розвиток АПК, включаючи стратегічні дослідження; підзвітність, прозорість та автономія; соціальна стійкість. Для досягнення

успіху потрібні відповідні знання та розуміння тенденцій попиту на національному й глобальному ринку та мотивації компаній агробізнесу, схильних до галузевого конкурентного тиску.

Виважена державна політика щодо національного інституційного управління повинна включати чотири основні елементи, а саме: підзвітність, участь, передбачуваність і прозорість. А «структури управління можуть приймати форму державно-приватного партнерства (ДПП). Відправною точкою ДПП є участь у діалозі між державним і приватним секторами, який має бути двостороннім процесом, спільно що належать як державним, так і приватним інтересам. ДПП можна розглядати як механізм швидкого просування вперед для досягнення цілей розвитку і, можливо, мінімізації ризиків як для державних, так і для приватних партнерів» [23].

П'ять інструментів, які було проаналізовано мають за мету, що кожна країна і регіон, кожна міська агломерація і населення збільшують доходи, знижують бізнес-ризиків і підвищують зайнятість. Ключем до досягнення цих цілей є сприяння розвитку АПК, що володіє потенціалом для забезпечення стійкого зростання. Кожен з п'яти інструментів буде сприяти розвитку АПК в Україні та сприяти процесу залучення інвестицій в агробізнес, підвищувати конкурентоспроможність агробізнесу та агропромислового комплексу, підвищувати продовольчу безпеку. Також усі інструменти генерують та можуть сприяти досягненню багатьох інших національних і субнаціональних цілей, наприклад створення робочих місць, доступ до нових технологій, підвищення рівня кваліфікації, стимулювання створення нових підприємств і децентралізація тощо.

Кожен інструмент спрямований на те, щоб викликати реакцію приватного бізнесу, надаючи бізнесу доступ до нових джерел сировини, нових ринків, економічної ефективності. «Прихильники підходів до територіального розвитку повинні, таким чином, визнати, що стійкість і успіх кожного з підходів означають, що зацікавлені сторони повинні дотримуватися основних принципів: ділова спрямованість; загальні вигоди; ефективне впровадження та управління; розумне та ефективне управління» [23]. А «уряд повинен збалансувати законні політичні інтереси, цілі економічного зростання (включаючи концепцію регіональної рівності), цілі соціального партнерства, цілі регіонального розвитку, традиції, перспективи і багато іншого» [24]. Отже, ефективне планування і реалізація кожного з п'яти інструментів вимагають від керівників прийняття обґрунтованих рішень, які враховують такі принципи і слідує передовій практиці. Ці територіально орієнтовані інструменти мають потенціал щодо розвитку АПК в Україні, але необхідно зробити розумний вибір, який поважає продемонстровані принципи і відповідає передовій практиці для ефективного проектування та впровадження.

Економічна трансформація, динамізація науково-технологічного прогресу, все це змінює традиційну товарну структуру міжнародної торгівлі. Проте довгострокова стратегія не може передбачити всіх варіантів розвитку ринкової ситуації, і для корегування напрямків реалізації стратегії розвитку необхідно розробляти конкурентні стратегії [25], водночас створюються стратегічні передумови конкурентоспроможного розвитку України, тому що АПК країни орієнтований і на зовнішні ринки.

Висновки з проведеного дослідження. Серед ключових пріоритетів стратегії розвитку АПК України можна виділити: підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції, сировини та готової продукції за рахунок впровадження ресурсозберігаючих технологій, оптимізації матеріальних та трудових витрат, зниження собівартості, покращення якості, підвищення конкурентоспроможності продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках; зміцнення сировинної бази на основі інтенсифікації, концентрації, удосконалення спеціалізації та розміщення через формування високоефективних сировинних зон; розвиток нових конкурентоспроможних виробництв та підвищення якості продукції з використанням потенціалу вітчизняної індустрії здорового харчування, у тому числі виробництво органічних харчових продуктів та сировини; створення харчових добавок на основі місцевої екологічної сировини; розвиток системного підходу до управління якістю та безпекою агропродовольчої продукції; своєчасна розробка та впровадження актуальних нормативних вимог у галузі якості та безпеки виробництва та продукції; цифровізація та інтелектуалізація розвитку галузей та підгалузей АПК, спрямована на підвищення стійкості функціонування та впровадження інноваційних технологій та новітніх бізнес-моделей; розробка та прискорене освоєння інноваційних технологій, продукції та бізнес-моделей на підприємствах, що забезпечують зростання доданої вартості; розвиток селекції та генетики для потреб розвитку галузі тваринництва; збереження, відновлення, поліпшення, підвищення родючості та раціональне використання сільськогосподарських земель; формування, модернізація та розвиток інфраструктури АПК, що відповідає рівню виробничого потенціалу та вимогам світових ринків, що забезпечує нарощування конкурентних переваг вітчизняних товаровиробників на етапах постачання, закупівель, збуту та просування; насичення внутрішнього продовольчого ринку високоякісною продукцією вітчизняного виробництва (імпортозаміщення), а також пріоритетне розвиток експорту продуктів харчування з високим ступенем переробки та доданою вартістю, включаючи товарну та географічну диверсифікацію експортних поставок.

Підвищення ефективності та конкурентоспроможності національного АПК, стійкості його розвитку значною мірою буде зумовлено активізацією інвестиційно-інноваційної діяльності, ме-

тою якої є подальша інтенсифікація технологій вирощування сільськогосподарських культур та вирощування тварин, а також виробництв обробної промисловості у поєднанні з комплексом організаційно-економічних, техніко-технологічних та інших факторів розвитку АПК. Перспективним напрямком можна визнати розвиток виробництва високоякісної продукції з яскраво вираженим екологічним вектором з метою посилення переваг вітчизняного продовольства у рамках глобальної експортної експансії. Це передбачає підвищення рівня екологічної освіти, розвиток досліджень у галузі екологізації аграрного виробництва, створення системи сертифікації відповідно до міжнародних норм.

З метою досягнення вищезазначених пріоритетів, а також підвищення ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки важливо сконцентрувати ресурси на: розвиток інноваційної інфраструктури АПК (головним чином агротехнопарків та розгалуженої мережі інформаційно-консультаційних центрів) з метою забезпечення ефективної взаємодії держави, виробництва та науки у процесі розробки, впровадження та реалізації інновацій, своєчасного інформування товаровиробників про новітні досягнення вітчизняної та зарубіжної науки та практики; створення багаторівневої системи моніторингу та попередження ризиків суб'єктів аграрного бізнесу по всій ланцюжку створення вартості, яка буде ґрунтуватися на прозорих цифрових технологіях організації та контролю бізнес-процесів виробництва та поставок, а також застосування інструментів ризик-менеджменту, інтегрованих у системи управління підприємствами тощо. Крім того, реалізація ключових пріоритетів розвитку АПК має здійснюватися у тісному взаємозв'язку зі стратегічними нормативно-правовими документами, що визначають майбутнє АПК України та сфер, суміжних з ним.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Геєць В., Осташко Т., Шинкарук Л. Оцінка впливу Угоди про асоціацію ЗВТ між Україною та ЄС на економіку України : наукова доповідь. НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Київ, 2014. 102 с.
2. Геєць В., Бородіна О., Прокопа І. Українська модель аграрного розвитку та її соціоекономічна переорієнтація : наукова доповідь. НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. Київ, 2012. 56 с.
3. Халатур С.М. Особливості та шляхи вдосконалення фінансування розвитку сільського господарства в Україні. *Бізнес-Інформ*. 2017. № 4. С. 194–198.
4. Мельник О. В. Сучасні аспекти стратегічного управління в аграрному секторі економіки України. *Бізнес-Інформ*. 2017. № 4. С.111–116.
5. Баланівський М. Аграрна реформа в Україні (соціологічна діагностика) / заг. ред. В. Тарасенко ; НАН України, Ін-т соціології. Київ : ІС НАН України, 2007. 576 с.
6. Єрмоленко В., Тарасенко В. Аграрне право України : підручник / за заг. ред. В. М. Єрмоленка, д-ра юрид. наук, проф. ; Каб. Міністрів України, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 608 с.
7. У 2021 році Україна збільшила експорт агропродукції на 25%. URL: https://ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/u_2021_rotsi_ukraina_zbilshila_eksport_agroproduksii_na_25 (дата звернення: 09.09.2022).
8. Український клуб аграрного бізнесу. URL: <https://ucab.ua/> (дата звернення: 10.09.2022).
9. Харламов П. Рік достатку. Яким був 2021-й для українського АПК і які плани аграрії будують на 2022 рік. URL: <https://focus.ua/world/519466-evrosoyuz-mozhet-ischeznut-ranshe-chem-tuda-vstupit-ukraina-medvedev> (дата звернення: 02.09.2022).
10. Інститут аграрної економіки. URL: <http://www.iae.org.ua/> (дата звернення: 10.09.2022).
11. Державна митна служба. URL: <http://www.uifsa.ua> (дата звернення: 10.09.2022).
12. Territorial tools for agro-industry development – A Sourcebook, by Eva Gálvez Nogales and Martin Webber (eds.), Rome, Italy. URL: www.fao.org (дата звернення: 02.09.2022).
13. Ukraine – Les importations de vins en hausse au premier semestre 2020 : website. URL: <https://www.businessfrance.fr/ukraine-les-importations-de-vins-en-hausse-au-premier-semestre-2020> (дата звернення: 10.09.2022).
14. Матросова ЛМ. Проблеми розвитку агропромислового комплексу України як напрям підвищення конкурентоспроможності економіки. *Інфраструктура ринку. Економіка та управління національним господарством*. 2020. Вип. 42. С. 83–90.
15. Новини НААН. URL: http://naas.gov.ua/newsall/newsnaan/6822/?SHOWALL_2=0 (дата звернення: 10.09.2022)
16. Як українському агробізнесу вижити завдяки інноваціям в сучасних умовах. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/pres-room/kak-ukrainskomu-agrobiznesu-vyzhit-blagodarya-innovaciyam-v-sovremennyh-usloviyah> (дата звернення: 28.09.2022)
17. Черникова С. А., Ковалева Е. Б., Пыткина С. А. Механизм финансовой поддержки инновационной деятельности агропромышленного комплекса пространственно-отраслевой структуры региона. *Экономические отношения*. 2020. Т. 10. № 2. С. 543–558.
18. План відновлення України передбачає \$37 мільярдів інвестицій у сектор АПК. URL: <https://ukragroconsult.com/news/plan-vidnovlennya-ukrayiny-peredbachaye-37-milyardiv-investycij-u-sektor-apk/> (дата звернення: 12.09.2022).
19. Економічні «агрокоридори». URL: <https://africabusiness.com/2015/03/11/agrocorridors/> (дата звернення 28.09.2022).
20. Джексон Т. «Агрокоридори» для підвищення продовольчої безпеки. *Африканський бізнес*. 2015. URL: <https://african.business/2015/08/economy/agrocorridors-to-boost-food-security/> (дата звернення: 28.09.2022).
21. Агрохолдинги України. URL: <https://tripoli.land/ua/agrokholdingi-ukrainy> (дата звернення: 10.09.2022).
22. What Works to Increase Smallholder Farmers' Income. URL: https://www.farmerincomelab.com/sites/g/files/jydpvr621/files/2019-09/What%20Works_FINAL_9.19.pdf (дата звернення: 28.09.2022).
23. Щепакін М.Б. Управление структурной модернизацией промышленности в региональной экономике в условиях ее инновационного развития. *Экономика, предпринимательство и право*. 2020. Т. 10. № 2. С. 411–434.
24. Європейська регіональна політика: натхнення для країн, що не входять до ЄС? Застосування принципів та обмін досвідом. URL: regional_policy (дата звернення: 28.09.2022).

25. Olga Galtsova, Tetiana Pulina, Oleh Holovko. The use of swot analysis methodology for complex evaluation. of enterprises' cluster association development under globalization. *Baltic Journal of Economic Studies*, Volume 6 Number 5. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2020, 240 pages. P. 169 (дата звернення: 28.09.2022).

REFERENCES:

- Heyets V. M., Ostashko T. O., Shynkaruk L. V. (2014) Otsinka vplyvu Uhody pro asotsiatsiyu ZVT mizh Ukrainoyu ta YeS na ekonomiku Ukrainy [The valuation of the influence of the Agreement of Association of Free Trade Zone between Ukraine and EU on the economy of Ukraine]. DU «In-t ekon. ta prohnozuv. NAN Ukrainy». Kyiv. 102 p. (in Ukrainian)
- Borodina O. M. (2012) Ukrainska model ahromoho rozvytku ta yiyi sotsio-ekonomichna pereoriyentatsiya [The Ukrainian model of the agrarian progress and it's social-economical re-orientation]. In-t ekon. ta prohnozuv. Kyiv. 56 p. (in Ukrainian)
- Khalatur S. M. (2017) Osoblyvosti ta shlyakhy vdoskonalennya finansuvannya rozvytku silskoho hospodarstva v Ukraini [Peculiarities and ways of improving financing of agricultural development in Ukraine]. *Biznes-Inform*. no.4, pp. 194–198. (in Ukrainian)
- Melnyk O. V. (2017) Suchasni aspekty stratehichnoho upravlinnya v ahromomu sektori ekonomiky Ukrainy [Modern aspects of strategic management in the agricultural sector of the economy of Ukraine]. *Biznes-Inform*. no. 4, pp. 111–116. (in Ukrainian)
- Balanivskiyi M. (2007) Agrarian reform in Ukraine (sociological diagnosis) / general. ed. V. Tarasenko; NAS of Ukraine, Institute of Sociology [Agrarian reform in Ukraine (sociological diagnosis) / general. ed. V. Tarasenko; NAS of Ukraine, Institute of Sociology]. Kyiv: IS NAS of Ukraine, 576 p. (in Ukrainian)
- Yermolenko V. (2010) Agrarian law of Ukraine: a textbook / by general ed. V. M. Yermolenko, Doctor of Law. Sciences, Prof. ; Kab. Ministers of Ukraine, National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine [Agrarian law of Ukraine: a textbook / by general ed. V. M. Yermolenko, Doctor of Law. Sciences, Prof. ; Kab. Ministers of Ukraine, National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine]. Kyiv: Yurinkom Inter, 608 p. (in Ukrainian)
- U 2021 rotsi Ukraina zbilshyla eksport ahroproduksii na 25%. [In 2021, Ukraine increased exports of agricultural products by 25%]. Available at: https://ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/u_2021_rotsi_ukraina_zbilshila_eksport_agroproduksii_na_25 (accessed 09.09.2022).
- Ukrainskyi klub ahromoho biznesu [Ukrainian Club of Agrarian Business]. Available at: <https://ucab.ua/ua> (accessed 10.09.2022).
- Khartamov P. akym buv 2021-y dia ukrainskoho APK i yaki plany aharii buduut na 2022 rik [Year of abundance. What was 2021 like for the Ukrainian agricultural sector and what plans are farmers making for 2022]. Available at: <https://focus.ua/world/519466-evrosyozuz-mozhet-ischeznut-ranshe-chem-tuda-vstupit-ukraina-medvedev> (accessed 02.09.2022).
- Institut ahromoi ekonomiky [Institute of Agrarian Economics]. Available at: <http://www.iae.org.ua/> (accessed 05.09.2022).
- Derzhavna mytna sluzhba [State Customs Service]. Available at: <http://www.uifsa.ua> (accessed 04.09.2022).
- Territorial tools for agro-industry development – A Sourcebook, by Eva Gálvez Nogales and Martin Webber (eds.), Rome, Italy (2017). Available at: www.fao.org (accessed 02.09.2022).
- Ukraine – Les importations de vins en hausse au premier semestre 2020 : website. Available at: <https://www.businessfrance.fr/ukraine-les-importations-de-vins-en-hausse-au-premier-semestre-2020> (accessed 10.09.2022).
- Matrosova L.M. (2020) Problemy rozvytku ahropromyslovoho kompleksu Ukrainy yak napriam pidvyshchennia konkurentospromozhnosti ekonomiky. Infrastruktura rynku [Problems of the development of the agro-industrial complex of Ukraine as a direction of increasing the competitiveness of the economy]. *Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom*, no. 42, pp. 83–90.
- Novyny NAAN [News of NAAS]. Available at: http://naas.gov.ua/newsall/newsnaan/6822/?SHOWALL_ (accessed 10.09.2022).
- Iak ukrainskomu ahrobiznesu vyzhyty zavdiaky innovatsiyam v suchasnykh umovakh [How Ukrainian agribusiness can survive thanks to innovations in modern conditions]. Available at: <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/kak-ukrainskomu-agrobiznesu-vyzhit-blagodarya-innovatsiyam-v-sovremennykh-usloviyah> (accessed 28.09.2022).
- Chernikova S. A., Kovaleva E. B., Pytkina S. A. (2020) Mekhanizm fynansovoi podderzhky ynnovatsyonnoi deiatelnosti ahropromishlennoho kompleksa prostranstvenno-otraslevoi struktury rehiona [Mechanism of financial support for innovation activities of the agro-industrial complex of the spatial and sectoral structure of the region]. *Ekonomicheskiye otnosheniya*, vol. 10, no 2, pp. 543–558.
- Plan vidnovlennia Ukrainy peredbachaie \$ 37 miliardiv investytsii u sektor APK [Ukraine's recovery plan envisages \$ 37 billion in investments in the agricultural sector]. Available at: <https://ukragroconsult.com/news/plan-vidnovlennya-ukrayiny-peredbachaye-37-milyardiv-investytsij-u-sektor-apk/> (accessed 12.09.2022).
- Ekonomichni «ahrokorydory» [Economic "agricultural corridors"]. Available at: <https://africabusiness.com/2015/03/11/agrocorridors/> (accessed 28.09.2022).
- Jakson T. (2015) «Ahrokorydory» dia pidvyshchennia prodovolchoi bezpeky [“Agrocorridors” to improve food security] Afrykanskyi biznes. Available at: <https://african.business/2015/08/economy/agrocorridors-to-boost-food-security/> (accessed 28.09.2022).
- Ahrokholdynhy Ukrainy [Agroholdings of Ukraine]. Available at: <https://tripoli.land.ua/agrokholdynhy-ukrainy> (accessed 10.09.2022).
- What Works to Increase Smallholder Farmers' Income. Available at: https://www.farmerincomelab.com/sites/g/files/jydpyr621/files/2019-09/What%20Works_FINAL_9.19.pdf (accessed 28.09.2022).
- Shchepakyn M. B. (2020) Shchepakyn M.B. Upravlenye strukturnoi modernyzatsiyei promyshlennosti v rehionalnoi ekonomyke v usloviakh ee ynnovatsyonnoho razvytyia [Management of structural modernization of industry in the regional economy in terms of its innovative development]. *Ekonomika, predprynymatelstvo y pravo*, vol. 10, no. 2, pp. 411–434.
- Ievropeiska rehionalna polityka: natkhennia dia krain, shcho ne vkhodiat do YeS? Zastosuvannya pryntsyypiv ta obmin dosvidom [European Regional Policy: An Inspiration for Non-EU Countries? Application of principles and exchange of experience]. Available at: https://regional_policy (accessed 28.09.2022)
- Olga Galtsova, Tetiana Pulina, Oleh Holovko. (2020) The use of swot analysis methodology for complex evaluation. of enterprises' cluster association development under globalization. *Baltic Journal of Economic Studies*, Volume 6 Number 5. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 240 pages. P. 169 (accessed 28.09.2022).